

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„KOROŠKI SLOVENEK“
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.
Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Pol. in gosp. društvo
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

List
za politiko, gospodarstvo
in prosveto

Izhaja vsako sredo.
Stane četrtletno: 1 šiling.
celoletno: 4 šilinge.
Za Jugoslavijo
četrtletno: Din. 25.—
celoletno: Din. 100.—
Pozamezna številka 10 grošev.

Leto VII.

Dunaj, 31. avgusta 1927.

Št. 35.

O kulturni avtonomiji.

(Nadaljevanje.)

Koroška, ki si je s vsim obrambnim bojem postavila nevenljivo slavo, kateri se je sedaj pridružila druga, je pokazala, da zmagovit boj ne sme biti istoznačen z zatiranjem bivših nasprotnikov. S tem si je Koroška pridobila priznanje omikanega sveta in predvsem zahvalo vseh danes še zatiranih manjšin. Morali bi obupati nad bodočnostjo človeštva, če ne bi imeli upanja, da bo koroški slučaj tu in tam vendarle zavrnil pot k preuredbi manjšinskega vprašanja. Koroški poizkus je tudi pokazal notranjo učvrstitev dežele, je začetek, ki bo prihranil manjšinam v bodoče mnogo gorja, je utelešena deviza Ženeve: pravica pred silo.

„Mali list“ štev. 33.: V narodnem oziru Nemci hudo stiskajo slovensko manjšino. V smislu mednarodnih pogodb je pa republika pravno zavezana, da ščiti narodne manjšine. Za to se pritožbe koroških Slovencev daleč slišijo. To je Nemce prisililo misliti, kako bi naj ukrenili, da potolažijo evropsko javno mnenje in da odvrnejo od sebe očitek nasilstva. — Predlog nudi na prvi pogled dokaj ugodnosti. Slovenska stranka pa s predlogom ni zadovoljna, zlasti pa nasprotuje katastru.

Na v „Vremenu“ objavljen članek o lužičkih Srbih od Smolarja, ki smo ga ponatisnili mi v zadnji številki v izvlečku, odgovarja „Tagespost“ in pravi: Proti takim težnjam pomaga samo eno: Koroški zgled! Slovanskim manjšinam naj se dovoli šolska avtonomija z odkrito izjavo: Nemška država sem in ne razumem negovanja slovenske kulture in mi tega tudi ni treba razumeti. Kar dajem, dajem iz proste volje, kdor hoče več, naj si sam pomaga. V to svrhu dovoljujem kulturno samoupravo, odločno pa odklanjam, da bi plačevala slovensko narodno-probujevalno politiko. — „Ta-

gespošti“ odgovarja „Slovenec“ v 181. številki: Iz teh besed graškega lista je jasno razvidno, iz kakšnega duha je zrasla šolska avtonomija za koroške slovence na podlagi zloglasnega narodnega katastra. „Koroški zgled“ — to je bič za slovensko narodno manjšino, ki naj dovrši, kar sta tekom dobrega pol stoletja pripravila in dognala fizično in moralno nasilje in zavestna demoralizacija. Ta bič naj spleta tudi Nemčija za svoje lužičke Srbe. — Potem se pa še ogorčuje, če se koroški Slovenci branijo takega danajškega daru. — S takim duhom, kakor ga očituje graški list, se vprašanje narodnih manjšin ne da rešiti, pa naj nacionalistično politična zagrizenost zmišljuje še tako pretkane načrte.

Milčinski piše v „Wiener Neueste Nachrichten“ štev. 627: Manjšinsko vprašanje v tem pomenu besede, ki se danes splošno rabi, na Koroškem sploh ne obstoja. Koroški Slovenci uživajo že od nekaj sem popolno svobodo v političnem, gospodarskem in kulturnem delovanju in so se tega, kakor pričajo njih mnogoštevilne organizacije in posebne ustanove — politična, gospodarska in kulturna društva, zadruga, posojilnice itd. z lastnimi hišami in končno njih lastni tisk — tudi v polni meri posluževali. Oni imajo v svojih pokrajinah, ne ozirajo se na to, da prebivajo tam tudi Nemci, tudi svojo posebno šolo, ki popolnoma ustreza željam večine slovensko govorečega prebivalstva. Končno obstoja med to pretežno večino Slovencev — in ta večina je vendar za presojevanje teh zadev odločilna — in med Nemci prav dobro razmerje. Izraz temu daje stoletna skupna zgodovina in razvoj v zaokroženi deželi.

Kaj naj pomeni potem pod temi okolščini, ko je položaj med večinskim in manjšinskim narodom povsem ugoden in miren, nova ureditev, postava o avtonomiji, o kateri

se posvetuje in sklepa v koroškem deželnem zboru?

Med koroškimi Slovenci živi struja, ki drugače misli in čuti kot pretežna večina njih sorojakov. To je tisti del Slovencev, ki je leta 1920 glasoval za združitev južne Koroške z Jugoslavijo; in ti ljudje tudi s to ureditvijo razmerja med Nemci in Slovenci na Koroškem, ki popolnoma zadovoljuje težnje večine Slovencev, niso zadovoljni. Ni polja, o katerem se v svojem listu ne pritožuje; predvsem stavijo tudi zahteve na polju šolstva in se borijo zato strastno proti nemški večini, kakor tudi proti lastnim, toda drugače mislečim sonarodnjakom, katere obtožujejo izdajstva, nemčurstva in zaslepljenosti, in katere — vsaj sedaj — ne pripoznavajo za enakovredne Slovence. Ti nezadovoljneži priznajo za zahtevo manjšine samo to, kar sami tako označijo in tako je nastalo zopet na Koroškem že davno urejeno manjšinsko vprašanje.

To bi se lahko preziralo, ker predstavljajo nezadovoljneži samo manjšino koroških Slovencev in ker pridejo v prvi vrsti vendarle težnje večine slovenskega prebivalstva v poštev. Stališče: Pustimo jih v miru, ne ozirajmo se na nje! bi bilo razumljivo in upravičeno, in to še tem bolj, ker se nezadovoljni Slovenci poslužujejo bojne metode, ki ji ni najti primere in ki se ne more opravičiti. Za hujskanje, neprestane težke žalitve večine v Avstriji, nezaslišana obrekovanja Avstrije v inozemstvu in posebno Avstriji sovražna kampanja v jugoslovanskih listih in organizacijah, se jih ne more dosti obremeniti. Kaj bi tudi doslegli s stališčem preziranja? V našem slučaju bi to ne pomenilo rešitve. Tem manj, ker bi vplivalo tudi na položaj Nemcev v Jugoslaviji, napram katerim so se nezadovoljni koroški Slovenci najbolj nesramno obnašali. Sicer so sklenili s slovensko in nemško manjšino v Ita-

PODLISTEK

Reberški Ožbej:

Kapelški punt.

(Nadaljevanje.)

Ni tedaj čuda, da se je silno razburil, ko je dobil flegarjevo pismo. Ves besen je takoj odredil, da imajo odkorakati vojaki v Kaplo, da vpostavijo red. A poveljnik posadke je javil, da ne more pogrešati več kakor pet mož.

Drugi dan zjutraj so morali odkorakati proti Kapli. Flegarju je poslal komisar pismo, da se poda v trg in zahteva, da se najhujši krivci kaznujejo.

Kapelčani so gledali začudeno, ko so prikorakali vojaki v trg. Nastanili so se pri Bošteju in Kochnu. Drugi dan prijezdi tudi navse zgodaj flegar iz Ženeka in se poda takoj h tržkemu sodniku Hagenu. Pokaže mu pismo in zahteva, da se kaznuje župan Vegl.

Sodnik Hagen se dvigne s svojega sedeža, pogleda flegarja od nog do glave in pravi nato z resnim glasom:

„Koga bom kaznoval, razsodim sam, zapovedovati si pa ne dam od nobenega, najmanj pa od vas.“

„Tako govorite vi, ki bi imeli čuvati po-

stave,“ se razjezi flegar in postane ves rdeč v obraz, „vi niste sodnik, vi ste puntar.“

„Oho, flegar, ne tako naglo, ali je storil župan Vegl kaj krivega, se mora šele preiskati, nobene sodbe ni, ne da bi se krivca zaslišalo.“

„To so zviti izgovori, čemu dolgo zasliševanje? Župan se je zagrešil zoper carsko odredbo, zato zasluži kazni.“

„To lahko govorite vi, ki ne poznate pravice,“ odvrne mirno tržki sodnik, „jaz pa imam svojo vest in sem sam sebi strog sodnik.“

„Vi podpirate te puntarje,“ zakriči flegar in skače po sobi gor in dol.

„Ljudje imajo svojo vero in svoj globoko ukoreninjen verski čut in tega moramo spoštovati, s tega stališča je treba presojeti celo ravnanje. Odredba komisarja Pauerja ni pravična, ker je v protislovju s posebno določbo, kakor sem jo že enkrat dokazal in radi tega ni najti krivde.“

„To je vaše modrovanje,“ sikne jezno Flegar, „a čakajte, vse vaše filozofiranje vam ne pomaga nič. Gledal bom na to, da se vam odvzame sodna oblast, župnik in drugi puntarji pa zapadejo strogi kazni.“

„Do tega je še čas,“ odvrne sodnik, „a pravica je vedno zmagala in bo tudi tu.“

Flegar videč, da ne more sodniku do živega, pograbi jezen klobuk, ki ga je prej položil na stol in hitro zapusti sodniško dvorano. Sklenil pa je, da se o priliki maščuje nad možem, ki mu ni bil po volji, ker se je vedno ustavljal njegovim namenom.

Pisarjevo maščevanje.

Kam bi se jim fanti skrili,
Da jih ne bi polovili?
Kam se koli skrijejo,
Tam njim v roke pridejo.
Narodna.

Preoblečeni so,
Na vojsko gredo,
Nazaj jih nikoli več ne bo.
Narodna.

V Hribernikovi hišici ni bilo nič več veselja. Mati Klara je bila tiha, videla je nesrečo svoje hčere. Tudi Andrej ni več kazal tistega razpoloženja kakor nekdanj, domišljal si je, da se more pisar le na kak način maščevati. Tomej ni prišel več blizu, vedel je, da Anka vendar le ljubi onega zapeljivca; to je pokazala že na reberškem žegnaniu. Najbolj potrta pa je bila Anka sama. Docela so se ji odprle oči, da je pisarja popolnoma omrežila gizdava krčmarjeva hčerka in da je sedaj prepuščena sramoti.

(Dalje sledi.)

liji na prvem ženevskem manjšinskem kongresu ožjo delovno skupnost, a mesto da bi se zavzeli na pristojnih mestih v Jugoslaviji za tamošnje nemško manjšino, kot so se jugoslovanski (?) Nemci pri koroški deželni vladi zavzeli za kulturno avtonomijo za njo, so nasprotno dali jugoslovanski javnosti napačno, sovražno in potvorjeno sliko, s katero se je ravnanje napram Nemcem v Jugoslaviji opravičevalo.

V teh razmerah pa se pojavi zakonski načrt o avtonomiji, velikopotezen in smotren. On hoče ustreči tudi željam nezadovoljnih Slovencev, kakor je bilo že davno ustrezno Nemcem prijazni večini koroških Slovencev. Za podlago ima ta načrt vse najmoderneje, kar se sploh more misliti: estonsko postavo o avtonomiji, ki se pogosto smatra za najboljši način rešitve povojnega manjšinskega problema. Ta zakon pa sloni na soglasno sprejetih sklepih ženevske manjšinske konference, ki se je udeležujejo zastopniki vseh manjšin, ki zastopajo čez 30 milijonov ljudi. Koroška pokaže s tem ponovno vsemu svetu, kako je treba reševati manjšinske probleme; ona krepi s tem, ker si osvaja njene sklepe, tudi ugled in veljavo manjšinske konference, ki postaja važen mednarodni faktor, ki ga končno nihče več ne bo mogel prezirati. Dovolitev kulturne samouprave nezadovoljnim koroškim Slovencev bo vplivala predvsem v Jugoslaviji. Tamošnjim vodilnim krogom bo odvzeta podlaga za nadaljno sovražno zadržanje napram nemškimi manjšinam. In Pribičević, ki je šele preteklo spomlad zavrnil govor vodje Nemcev dr. Krafta v beograjski skupščini s tem, da mu je odgovoril: „Vse pravice, ki jih zahtevamo mi za naše narodnjake v inozemstvu, priznavamo tudi tujerodnim manjšinam v naši državi, toda samo na podlagi reciprocitete,“ bo imel sedaj priložnost, dano obljubo izpolniti. Ko vpelje Jugoslavija za svoje manjšine tudi kulturno avtonomijo, kar bo z ozirom na njeno spremenjeno stališče napram vsenemštvu tudi storila, dobi manjšinsko gibanje novo moč, ki bo predvsem v prid slovenski in nemški manjšini v Italiji. Tako ima torej koroški načrt o avtonomiji vplivne možnosti v sebi, ki so največjega pomena in katerih razmah danes še ni razviden. Želeti je samo, da pride v polni moči do veljave. (Dalje sledi.)

Manjšinski kongres v Ženevi.

Od 22. do 24. avgusta 1927 se je vršil v Ženevi 3. kongres narodnih manjšin, na katerem se je razpravljalo posebno o:

1. Ogroženju miru v Evropi po narodni nestrpnosti.
2. Sodelovanju manjšin v državi in mednarodno.
3. Jezikovnem vprašanju.
4. Državni suvereniteti in manjšinskem pravu.
5. Določevanju narodne pripadnosti itd.

Že pred otvoritvijo kongresa se je čutilo, da delovanje gotovih temnih sil ni bilo brezuspešno. Pokazalo se je, da duh ni več isti kot pri prvem kongresu.

Medtem, ko se je na naslov nemških strank na Koroškem na manjšinskem kongresu še našla kot odgovor soglasna resolucija, medtem, ko so v resoluciji o ogrožanju miru v Evropi in medsebojnem sodelovanju v državi bile vse skupine istega naziranja, morala se je resolucija o določitvi narodnosti odstopiti odboru strokovnjakov v nadaljno razpravo. Tudi so se proti sprejemu Frizov izrekle vse nemške, madžarske in židovske manjšine. Nastala je potreba, sestaviti najprej pravila, ki natančno določujejo, kdo ima pravico sodelovanja na kongresih.

Z ozirom na važnost tega statuta je zahtevala Zveza narodnih manjšin v Nemčiji, kateri so se pridružile vse druge slovanske manjšine, da se morajo pravila izdelati do konca kongresa.

Ker se zahtevi ni ugodilo, je izstopila Zveza narodnih manjšin v Nemčiji iz kongresa. V znak solidarnosti so zapustile vse druge slovanske skupine dvorano. Niso še izstopile formalno, vendar se nadaljnega dela ne ude-

ležujejo. Ob splošni razburjenosti je bil kongres zaključen.

Obširno poročilo posebno še o delovanju naših delegatov prinašamo prihodnjic.

POLITIČNI PREGLED

Parlament se sestane septembra in bo zasedal do božiča. Reševal bo proračun za leto 1928, dodatek k carinski tarifi, reformo stanarine in razne druge predloge. Proračun bo izkazoval 10 odstotkov več izdatkov, ker so dohodki carine in davkov tako ugodni, da je to povišanje mogoče dovoliti. — Dunajska občinska straža je bila razpuščena. — Naša trgovinska bilanca izkazuje v juliju vsled izgrediv in stavke 85,5 milijona S pasive. Ker je tedaj bilanca pasivna, pravijo nemški listi, je potrebna priklopitev, ki edina jamči za obstoj našega narodnega gospodarstva.

Dr. Korošec je govoril v Ptuj, da je Jugoslavija napram Italiji vedno popustila, ne da bi dosegla kake prednosti. Ko je obstojala v tekočem letu nevarnost vojne, je dr. Korošec v Budimpešti in Sofiji dosegel ožje prijateljstvo med temi državami in prijateljstvo se je še utrdilo s sestankom med kraljema Aleksandrom in Borisom. V zunanji politiki hoče Jugoslavija nove zveze z Nemčijo, ker se nahaja Nemčija napram Italiji v istem položaju. Poglobiti hoče zveze s Francosko, ker bo potem Jugoslavija pred napadi s strani Italije varna. Manjšine v Italiji ne more pustiti svoji usodi. Radi važnih in smer dajočih političnih izjav dr. Korošča se smatra, da bo v novi vladi prevzel zunanje ministrstvo.

Nemci v Jugoslaviji in volitve. Kaka razlika obstoji med položajem imperijalistične nemške manjšine v Jugoslaviji in položajem proletarske slovanske manjšine na Koroškem, naj služi sledeči slučaj: Vladna stranka v Jugoslaviji je iskala stike z Nemci, da bi jih pridobila za volitve v narodno skupščino na svojo stran. Pri nas je vladna stranka hotela sicer sprejeti naše glasove brezpogojno, javnost pa bi niti vedeti ne smela, da Slovenci volijo v državni zbor to stranko. Ko se je na Koroškem hotelo milostno in brezpogojno vzeti naše glasove, so stavili Nemci v Jugoslaviji svoje zahteve: 1. Krivice je popraviti in vpostaviti enakopravnost. 2. Enakopravnost v političnem, kulturnem in gospodarskem oziru je treba z jamčiti, istotako prostost narodne samoodločbe in odstraniti vse, kar bi moglo dovesti do nesporazumljenja med manjšino in večino. 3. To se da doseči s tem, da se dovoli primerno zastopstvo pri političnih oblastvih in javni upravi. Iz tega sledi sledeče: Društveno pmoženje se mora vrniti ali dati primerna odškodnina. Povrnitev bivših zasebnih šol v zvezi s kulturno avtonomijo. Razdelitev nemške posesti po agrarni reformi se mora razveljaviti. Izdelati in objaviti se mora naredba o občinskih volitvah v Vojvodini v duhu samouprave. Sporazum glede razpisa občinskih volitev na 25. septembra t. l. Priznanje, da imajo edino starši pravico odločevati o narodnosti otrok in katero šolo naj obiskujejo. Na nemške šole nemške učitelje! Do vzgoje zadostnega števila nemških učiteljev izjemoma učitelji druge narodnosti, ki nemški jezik obvladajo in gojijo simpatije do nemške kulture. Dovoliti se ima zasebno nemško učiteljišče. Načelni sporazum glede kulturne avtonomije po vzorcu srbske narodne cerkvene in šolske avtonomije na bivšem Madžarskem na podlagi reciprocitete s Koroško. — Nemci v Jugoslaviji zahtevajo od večine, pri nas pa večina manjšini vsiljuje nekaj proti volji manjšine. Vendar velika razlika med obema manjšinama. Smo pač proletarska manjšina.

Južnoslovanski imperij. Spoznanje, da morajo balkanski narodi le v složnem delu preprečiti, da ne postane Balkan samo kolonija tujih narodov, je povzročilo v zadnjem času vedno večje zблиžanje med Jugoslavijo in Bolgarsko. Viden znak, kako daleč je že napredovalo to zблиžanje, je vest o novem dokazu zблиžanja med Bolgarsko in Jugoslavijo. V kratkem bo sklenjena med obema državama trgovinska pogodba, ki bo slonela na temelju največje ugodnosti za obe državi. Ta pogodba pa bo tudi temelj za sodelovanje obeh narodov. Vsled zблиžanja Bolgarske z Jugoslavijo je na-

ravno italijanski tisk ves iz sebe. Glasilo bolgarskega zunanjega ministra „Mir“ se odkrito izreka za ustanovitev velikega jugoslovanskega imperija. Ta nova država naj bi bila ustanovljena po vzorcu bivšega nemškega cesarstva. Novi imperij bi tvorila Srbija, Bolgarska, Hrvaška, Slovenija, Bosna in Hercegovina, Dalmacija, Črna gora in Macedonija kot samostojne zvezne države. Predlog lista tvori zdravo podlago za nadaljna pogajanja.

Kolonije sem! Angleški krogi se zelo živahno zanimajo za razgovore med Italijo in Nemčijo, ki se bližajo svojemu koncu. Pogajanja bodo zaključena bržkone še pred jesenskim zasedanjem Društva narodov. Nanašajo se na kolonijalne zahteve Nemčije in Italije. Nemčija bo, podprta od Italije, nastopila z zahtevo, da se ji poleg stalnega mesta v mandatski komisiji, da tudi en kolonialni mandat. Zato bo morala Nemčija priznati Italiji prednost pri dodeljevanju kolonij. Nemčija bo najbrž zahtevala mandat v eni izmed bivših nemških kolonij v Afriki. — Značilno je, da angleški diplomatski krogi zagovarjajo potrebo, da Anglija odstopi Italiji mandat v Palestini, dočim bi naj Anglija sprejela Jemen.

DOMAČE NOVICE

Šolske sestre v Velikovcu sprejemajo s septembrom deklice, ki bi obiskovale ljudsko ali meščansko šolo v mestu, na stanovanje in hrano. Tudi godbe se lahko uče. S 3. septembrom pa se začne pouk za večja dekleta v gospodinjstvu (tečaj), ki traja do majnika. Po goji po dogovoru.

Proti ciganom. Zadnji čas je opaziti v deželi zelo mnogo ciganov. Nekako preseljevanje se da ugotoviti ravno v našo državo. Da se temu nekoliko odpomore, je dobilo orožništvo posebna navodila. Orožnik mora vsakega cigana, ki mu pride pod roko, vstaviti in ga dobro preiskati. Vsak cigan se bo moral očistiti in si pustiti ostriči lase. Ako napravijo cigani vsled taborenja na prostem kako škodo, ima orožništvo v svrhu povračila škode zapleniti konje in jih prodati na dražbi, da se škoda poravnava.

Dunaj. Na Dunaju biva jako mnogo Slovencev, ki so pripadniki Avstrije, Jugoslavije ali Italije. Te Slovence je že v stari monarhiji družilo več slovanskih dunajskih društev, ki pa so po prevratu zaspala. Ker pa je število dunajskih Slovencev še vedno zelo veliko, leta 1923 so jih našteali čez 1000, se čuti vedno bolj potreba po slovanskem društvu, ki bi v svojem okrilju zbralo Slovence, pripadnike raznih držav in slojev. Zadnje dni zavzema želja dunajskih Slovencev konkretno obliko: pripravljati se ustanovni občni zbor slovanskega društva, ki se bo vršil meseca oktobra. Pripravljalni odbor je že pričel z izdelavo pravil, nabiranjem članov in raznimi posvetovanji o načinu, kako spraviti dunajske Slovence v tesno strnjen krog, ki bo gojil slovensko izobrazbo, domačo zabavo in tudi posvečal gospodarski organizaciji članov pozornost. Mnogo je na Dunaju Slovencev s Koroškega, posebno deklet. Vabimo jih, da pridejo v naše društvo, kjer bodo čuli lepo našo besedo, pesem in godbo. Vse slovanske Korošce, ki imajo sorodnike ali znanca na Dunaju, prosimo, da jih opozorijo na naše društvo. Čas občnega zbora in naslov društva naznanimo pravočasno v „Koroškem Slovencu“.

Pripravljalni odbor.

Področica. (Kako se ščuva.) „Arbeiterwille“ piše, da so v Področici razširjeni letaki: Glasovalno ozemlje v nevarnosti! Ven z obrambnim bojem! Izdaja nad domovini zvestim prebivalstvom in obrambnimi bojeviki! O tem predmetu ima govoriti neki Hugo Herzog. — Povod k njegovemu novemu ščuvanju je zakon o kulturni avtonomiji koroških Slovencev. Ta zakon, ki je sposoben, da trajno uredi razmerje med nemškim in slovanskim prebivalstvom, je po pojmih tega ščuvarja izdajstvo nad domovini zvestim prebivalstvom. Kje drugje bi se na takega človeka ne oziralo in mu ne pripisovalo važnosti. Ali tukaj ob meji, kjer je treba vsako politično vprašanje obravnati skrajno previdno, more tak brezvesten izzivač napraviti veliko zlo in spraviti

deželo v nevarnost. Prebivalstvu priporoča „Arbeiterwille“, da se ne briga za Herzoga in se zborovanja tudi ne udeleži.

Pečnica. (Cerkvene slovesnosti.) Zadnji čas smo preživeli nekaj lepih dnevov. Prihital je med nas čg. dr. Janko Arnejc, mestni župnik v Škofji Loki, da bi tu v domačem kraju, kjer je daroval pred 25 leti svojo prvo sv. mašo, pel na veliko Gospojnico srebrno sv. mašo. Ogromna množica ljudstva od blizu in daleč — videli smo celo zastopnike iz Zile in zastopnice iz Podjune — je prihitala na to izredno slovesnost. Deset duhovnikov nas je posetilo ta dan. Pozdravljen od domačih pevcev, družic in domačega dušnega pastirja, je stopal jubilant k lepi podružniški cerkvi v Spodnjih Borovljah v lepi procesiji, kjer je imel najprej sam ginljivo pridigo na svoje domačine in potem ob veliki asistenci opravil jubilejno sv. daritev. Po cerkvenem opravilu smo se na rojstnem domu jubilantovem, pri Hajnžlnu, zbrali v prijetni družbi. Čeprav nas ločijo državne meje in je g. doktorju le redko kedaj mogoče prihiteti k nam, smo čutili, da nas še ni pozabil, da še ljubi svoj domač kraj in svoje domače. Srečnega se je počutil med nami in mi smo bili veseli in srečni ob njegovi strani. Jubilantu, ki je v najboljši moški dobi čil in zdrav, želimo, da bi tak zapel enkrat pri nas tudi svojo zlato sv. mašo. Med tem časom pa nam Bog daj doživeti eno novo sv. mašo! — Ob istem času sta pa prišla še dva druga, namreč naša nova zvonova, ki sta še manjkala; eden za župno, drugi za podružniško cerkev. Dne 21. avgusta nam jih je čg. duh svetnik Andrej Truppe ob asistenci sosednih duhovnikov slovesno blagoslovil in imel tudi lepo, primerno pridigo. Čeprav majhna župnija, imamo lepe bronaste zvonove, krasno dur-zvonenje; skoro lepše kot je bilo zvonenje pred vojno. Omenjeno pa bodi, da so zvonovi tudi že plačani. Da bi zvonili Bogu v čast, nam pa izprosili srečo, mir in zadovoljnost, enkrat pa večno zveličanje!

Bače. (Prepir.) Pričeli so se zopet sejmi ali žegnanja in z njimi v zvezi vsakonedeljski plesi, in s temi v zvezi prepiri in klanje z noži ter človeške žrtve. Pri plesu v nedeljo 21. avgusta sta se sprla posestnikov sin Janez Strojč, pd. Ločnikov v Droboljah ob Baškem jezeru in Janez Schwarz iz Vognja polja. Ponoči je Strojč počakal Schwarza in ga z nožem večkrat smrtno zabodel. Schwarz je prej umrl, predno je prišel rešilni voz iz Beljaka. Strojč pa je bil predan okrajnemu sodišču v Beljaku. Mladina postaja vedno bolj surova. Pa je tudi vsa vzgoja taka, da se takim dogodkom prav nič ni čuditi.

Borovlje. (Nevihita.) V petek 19. avgusta zvečer je bilo mogoče opazovati zanimiv prirodni pojav. Ko je v Borovljah le slabo deževalo, je divjala na Karavankah silna nevihta. Od Košute do Stola se je vlekla in se končala kakor pričela nenadoma. Medtem je nepretrgoma bliskalo in grmelo, da je bilo tam svetlo ko podnevi.

Šmihel pri Pliberku. (Požar.) V nedeljo dne 21. avgusta okrog pol 10. ure zvečer so nenadoma pretresli ozračje kliči: Gori, gori! In že je stal Šerčerjev skedenj v plamenih. Ogenj je uničil 2 Šerčerjeva skednja, ledenico, vse poljedelske stroje in Ažmanov skedenj. Kako je ogenj nastal, ni pojasnjeno. Lahko je kdo zanetil iz maščevalnosti, ali pa kak pijanec iz neprevidnosti, ker je bilo ta dan pri nas žegnanje in pri Šerčerju posebej še ciganska godba. V pomoč so prišle požarne brambe iz Štiha, Male vasi, Štebna (slovenska) in Bistrice, ki je šele v povojih. Štebenska in malovaška sta ostali do ranega jutra pri delu. Gasiči se ni dalo dosti, ker vlada pomanjkanje vode, drugače pa bi se dalo še marsikaj obvarovati. Kakor že marsikje drugje, je bilo opaziti tudi tukaj, da se nabere vedno vse polno ljudi okrog, ki prodajajo le zijala, da bi pa kdo prijel za pumpo in drugo gasilno orodje, tega pa ne. Veliko prigovarjanja je treba. Seve so tudi izjeme, a vendar je ta pojav splošen, ki govori o slabi srčni naobrazbi in da se jim pogorelec ne smili, čeravno ne morejo vedeti, kdaj zadene nesreča dotične. Šerčer je primer- no zavarovan, dočim Ažman dosti prenzko, ki drugače tudi ne stoji najboljšo. Orožništvo se je moško postavilo: zaprlo je vse izhode in

tudi drugače priganjalo ljudi, da pomagajo. To je bilo potrebno, ker je bila notranja oprema večinoma na cesti in bi bilo mnogo odnešena. Kljub temu se govori, da je bilo Ažmanovim pokradeno domala vse perilo. Povsod se najdejo hijene, brezvestneži, ki izkoriščajo nesrečo drugih v svoje dobro. Pogorelca sta tembolj prizadeta, ker so skoro vsi poljski pridelki uničeni.

Podgorje v Rožu. Na praznik rojstva Marije Device 8. septembra se vrši služba po sledečem sporedu: na predvečer spovedovanje, litanije in blagoslov. Na praznik 8. sept. ob pol 7. sv. maša, ob 7. pridiga, pol 8. sv. maša, pol 10. sv. maša, 10. pridiga, pol 11. slovesna sv. maša. Popoldne ob pol 2. pete litanije in blagoslov. Spovedoval bo tudi čg. o. kapucin iz Celovca.

Želinje. (Blagoslavljanje novih zvonov.) Dne 21. avgusta smo obhajali na Želinjah lepo slavnost — blagoslavljanje novih zvonov. Od Drassmaierja smo naročili tri zvonove: velikega 660 kg (fis), potem dva manjša, 200 kg (cis) in 140 kg (e). Že cel teden poprej so se vršile velikanske priprave, da je bila cerkev nadvse slovesno okrašena z vencami. Blagoslavljanje zvonov kakor tudi slovesno pridigo je prevzel g. Lenart Trabesinger, župnik v Djekš, ki nam je v pomenljivih besedah razložil pomen zvonov v človeškem življenju in nas opominjal, naj ne preslišimo glasu zvona posebno v današnjih časih, v dobi verskega indiferentizma in krivih prerokov. Srečno so spravili zvonove na njim določeno mesto, da so ob dveh že zapeli, vabeč k blagoslovu. Tet je bilo 69 in so nekatere prav dobro deklamirale primerne pesmi. Tudi izborni cerkveni zbor želinjski je ta dan pokazal, kaj da zna. Južina za botre in tete je bila v šoli, v prvem razredu. Ker je bila cela prireditev, kakor prodajanje pijače, lecetarija, kavarna, trafika, plesišče, prodaja šopkov v lastni režiji, je ostalo toliko čistih dohodkov, da so zvonovi plačani.

Višarje. Na praznik Marijinega Vnebovzvetja je bilo na Višarjah okoli 1000 romarjev in 9 duhovnikov; po največ romarjev je prišlo iz Slovenije (600), koje romanje je priredilo ondotno organizirano ženstvo. Zvečer je bila slovesna procesija okoli Višarskega hriba ob lepem pritrkovanju novih višarskih zvonov. Krasne Marijine pesmi, lepe pridige v slovenskem, nemškem in laškem jeziku. Vse je lepo vodil čg. profesor Lambert Ehrlich, ki biva na počitnicah v Žabnicah, svojem domačem kraju.

Škocijan v Podjuni. Po dolgem času spet nekaj novic. Veličastne pogrebe smo imeli, ko sta nas zapustili najstarejši osebi v župniji. Na Žamanjah je umrla 90 let stara blaga Maroltova mati Marija Cepic, ki je po dolgi bolezni zapustila svoje lepo vzgojene otroke. V Spodnjem Podgradu so se ločili od hiše, otrok in sosedov čez 80 let stari Cimpernikov oče Janez Ruh, pošten krščanski mož in skrben družinski oče. V Šmarkežu smo v en grob pokopali skrbnega gospodarja Lipšove hiše na Jezernici, Matijo Zrno in njegovega delavnega sina Vincenca. Ob parah svojega očeta je stal in molil, naenkrat mu je postalo slabo, počil mu je želodec, takoj je iskal pri operaciji v Celovcu pomoči, a bilo je prepozno. Moral bi prevzeti po očetu gospodarstvo, stopiti pred oltar, a moral je stopiti pred Sodnika, ki bodi vsem milostljiv! — Letošnje vroče poletje je privabilo na naše lepo Klopinski jezero okoli 350 letoviščarjev, večino z Dunaja. Lep denar pustijo tukaj in okolica skupi. Vse prav. A ima kakor povsod tudi pri nas letovišče svojo veliko senčno stran, posebno v morali. Del severnega obrežja pri vasi Klopinj se imenuje Amerika. Prekrstili so to točko v Afriko: gotovo so tam zamorci bolj spodnobo oblečeni kot tukaj nekateri letoviščarji. Vsaka reč ima svoje meje.

Spodnje Vinare. (Smrt.) Zopet so tužno zapeli vrtvaški zvonovi prerano preminuli Kristini Hobel, pd. Kozlovi. Hrabreja kot junak je 15 let, polovico njenega življenja, prav moško prenašala bolezen: zadnje 3 leta ni mogla zapustiti postelje in zadnjih 6 let ne sobe. Zdravniki do zadnjega niso mogli prav ugotoviti bolezni. Najbrž jo je pobrala jetika. Sprevidena s sv. zakramenti je 23. avgusta za vedno zatisnila svoje trudne oči. Svetila ji večna luč.

DRUŠTVENI VESTNIK

Žitara vas. Kakor je že iz raznih vabil znano, uprizori naše izobr. društvo „Trta“ sedaj zopet dvakrat igro „Miklova Zala“, in sicer dne 8. sept., t. j. na praznik Marijinega rojstva v Društvenem domu v Žitari vasi, začetek ob 3. uri, in dne 1. septembra na praznik Marijinega imena pa v dvorani občinskega kina v Železni Kapli, začetek ob pol eni uri popoldne. Četudi se je igra pri nas letos že dvakrat uprizorila, še mnogo ljudi vsled pomanjkanja prostora iste ni moglo videti, zato pričakujemo še tudi sedaj, posebno v Železni Kapli obilne odeležbe. Zelo veliko ljudi, ki so bili tukaj pri prvi predstavi, je prišlo tudi še v drugič, kar je najboljši dokaz, da se je igralo v splošnem dobro in da je bil vsak igralec na svojem mestu. Onemu dopisniku pa, ki je o teh prireditvah tako uničujoče pisal, pa že tako lahko odpustimo, ker on igre tukaj sploh videl ni, je torej ni gledal niti skozi očala, ampak skozi svoj škodoželjni daljnogled. Vsakdo pač ve, da v sedanjih razmerah nobeno slovensko društvo ne bo obogatelo, še manj pa oni, ki sodeluje, ker mora poleg vsega truda položiti na oltar domovine še tudi dejanske stroške, zakar je poplačan le tedaj, ako vidi pred seboj hvaležno srce Slovence trpina, to pa se je zgodilo dozdej vedno in upamo, da tudi tokrat ne bode komu žal, kdor se igre udeleži.

GOSPODARSKI VESTNIK

Žetev v Jugoslaviji. Poljedelski minister Stankovič je naznanil listom uradno ugotovitev o letošnji žetvi v celi državi izvzemši Skoplja in Banata. V primeri s povprečno letino bo produkcija pšenice za 6, ječmena za 1 odstotek višja, na drugi strani pa se bo pridelalo rži 3 in ovsa 23% manj. V celoti bo preostajalo Jugoslaviji iz letošnje žetve 2 milijona meterentov belega žita, ki se zdatno poveča s še obstoječimi zalogami iz lanskega leta. Žetev koruze, sliv in sena bo mogoče ugotoviti šele v septembru. Vsekakor bo pridelek teh proizvodov zdatno nižji kot lani. S tem so ovržene vse trditve, da grozi Jugoslaviji glad, ki se ponekod razširjajo.

Vožnja kot stranski zaslužek kmeta. Nebroj pritožb in prizivov je bilo v teku let že vloženih radi odmere davka na blagovni promet kmetom, ki so pozimi služili z vožnjo. Dotični kmetje so morali plačevati pavšaliran blagovno-prometni davek za kmetijski obrat in poleg tega še od zaslužka za vožnjo. Sedaj je izdalo finančno ministrstvo navodila davčnim oblastem, da se zaslužek z vožnjo ne sme posebej obdačiti, ako je vožnja le stranski zaslužek kmetijstva in opravljajo vožnjo doma v kmetijstvu zaposleni delavci in živina, ako vožnja manj donaša nego polovico bruto dohodkov iz kmetijstva in ako je blagovno-prometni davek pavšaliran.

Tržne cene. Velikovec, 24. VIII. Konji 400—500 S, biki 1,20—1,40, pitani voli 1,30 do 1,50, vprežni voli 1,10—1,30, junci 1,20—1,30, krave 1,10—1,30, teleta 1,60—2, plemenski prašiči 2,20—2,40 S za kg žive teže. Jajce 14 do 15 g, sirovo maslo kg 3,20—3,80 S, kure 3—3,50, piščanci 2,50—3 S. Žito: pšenica 37 do 38, rž 34—36, oves 27, ječmen 28—30, letošnja ajda 35, krompir 13—14 grošev za kilogram. Celovec, 25. VIII. Živina: voli 1,10 do 1,30, plemenske krave 1,10—1,40, pitane krave 0,80—1, pitani prašiči 2,20—2,50, plemenski 2—2,30 S za kg žive teže. Žito: rž 35, pšenica 39, ječmen 32, oves 27, koruza 30, grah 60, leča 50, fižol 50—54, krompir 15 g za kilogram. Sladko seno 11, kisle 7, slama 5 S za 100 kg.

Borza. Dunaj, 29. VIII. 1927. Dolar 7,053; nemška marka 1,683; funt šterling 34,37; franc. frank 0,2775; it. lira 0,3822; dinar 0,12465; švic. frank 1,3639; češka krona 0,2097 šilingov.

NAŠE KNJIGE

Slovenska umetnost. I. del. Slikarstvo. Spisal Viktor Steska. Založila Družba sv. Mohorja. Str. 432 z 72 slikami. Cena broš. za ude

30 Din, za neude 40 Din, vez. za ude 39 Din, za neude 52 Din. — Še pred nekoliko leti si se težko spoznaval v slovenskem slikarstvu. Zbornik umetnostno zgodovinskega društva pa je že marsikako nejasnost pregnal. Sedaj pa je izdala Mohorjeva družba knjigo, ki bo vsem ljubiteljem domače umetnosti dobro došla. Pisatelj je nabiral snov nad 30 let. Kar je našel v tisku, kar je dognal na potovanju po slovenskih pokrajinah, kar je razbral iz arhivov ali poizvedel od znancev, to je povzel v celoto, ki jo podaja v zgoraj naslovljeni knjigi. Preko 400 slikarjev nastopa v tej zgodovini našega slikarstva, nekateri z bolj obširnimi življenjepisi, drugi s krajšimi, po važnosti dotičnega umetnika, ali pa tudi po razmerah, kolikor se je moglo o njem ugotoviti. — Kako malo smo vedeli do zadnjih časov o naših slikarjih! Pisatelj pa nam je odkril kar nov svet in zlasti natančno načrtava delovanje naše baročne dobe. Seznanjamo se z Mencingerjem, Ilovškom, Fort. Wergantom, Ant. Cebejem, potem s Potočnikom in Herrleinom, nato s Kavčičem, Langusom in njegovo šolo, s Tomiškom, Pernhartom, Goldensteinom, Künlom, Karinjerjem in Wolfom in celo vrsto njegovih učencev, posebno z bratoma Janezom in Jurijem Šubicem, Mir. Tomcem, Ogrinom in drugimi. Najstarejša doba je krajše obdelana, ker je bila doslej še manj preiskana. V morebitni drugi izdaji bo mogel pisatelj tudi to dobo temeljiteje obdelati na temelju najnovjših izsledkov spomeniškega konservatorja g. dr. Fr. Steleta. — Navadno so taki spisi suhoparni; v tej knjigi pa je mnogo poglavlji, ki jih čitaš kakor povest. Besedilo pojasnjuje 72 slik. Niso vse izbrane in tudi pisateljevi želji ne ustrezajo, toda znano je, kako ogromni so stroški za klišeje, in zato moramo biti založnici hvaležni; za pregled in orientacijo pa zadostujejo. Prepričani smo, da je založnica s to knjigo ustregla občinstvu, pa tudi veščakom, ker bodo mogli vprav s pomočjo te knjige dalje preiskavati še bolj neznane oddelke iz zgodovine našega slikarstva. — Ta knjiga je pa obenem dokument, da se nam Slovencem tudi na tem polju ni treba sramovati pred drugimi, večjimi in srečnejšimi narodi.

RAZNE VESTI

Drobne vesti. Kalifornijska vlada je odredila, da zajezi število avtomobilskih nesreč, da se odvzame avtomobilistu avto, dokler ni potekla njegova kazen, pa najsi traja teden dni ali več let. Med tem časom si lastnik tudi ne sme nabaviti novega voza. V to svrhu se zidajo velike lope, kjer bodo avtomobili shranjeni, oziroma v zaporu. — Na Grškem so prišli na sled novi zaroti oficirjev, ki so hoteli vpostaviti zopet Pangalosa. — V Moskvi je prišlo do obsežnih demonstracij brezposelnih. — Potres v Kaliforniji je pretrgal vse brzojavne in telefonske žice, razbil vse šipe in porušil dimnike. — Avstrija namerava postaviti okrog 20 vojaških radio postaj, ki bodo služile samo vojaškim svrhom in vremenskim poročilom. — Angleška namerava izkoriščati kalij v Mrtvem morju za gnojilo. Pravijo, da je v Mrtvem morju 2 milijardi kubičnih metrov kalija. Cena kalija bo potem takoj padla. — Tovarne za kose so izprle 2500 kosarjev, ker so se uprli podaljšanju kolektivne pogodbe. — V Švici se popolnoma odpravi smrtna kazen. — Vodja egiptovskih nacionalistov Zaglul paša je umrl. — Narodna banka je znižala obrestno mero za vloge od 7 na 6 in pol odstotka. — Vsa jugoslovanska obmorska kopališča so znižala cene stanovanju in hrani za 25 odstotkov. — Deželni brambovec Bernat je plaval iz Linca na Dunaj v 21 urah in preplaval 201 km. — Pri železnici na Montblanc je odpovedala zavtovnica. Lokomotiva in voz sta padla v prepad; 18 mrtvih, 39 ranjenih.

Sacco in Vanzetti usmrčena. Vsi protesti, bombni atentati, stavke, spopadi, mrtvi in ranjeni, prošnje in s 600.000 podpisov podprta prošnja niso mogli omajati stališča ameriške justice. Sacco in Vanzetti sta morala sestri na električni stol v Bostonu. In posledice: Zaupil je ves vset, ker sta bila usmrčena dva anarhisti. Koliko ljudi pride po nedolžnem v smrt

in nihče se ne gane. Tukaj pa je bil izvršen po usmrtni bombni atentat na Fordove tovarne, so uprizorili komunisti na Dunaju demonstracije, so v Halle delavci ustavili delo ob 2. in demonstrirali, da jih je morala razganjati policija s pendreki; v Bostonu je bila proglašena generalna stavka, v Le Havre je bilo 20 manifestantov in 5 policistov ranjenih, v Londonu je demonstriralo 12.000 ljudi, v Parizu 6000: 200 zaprtih, 121 policistov ranjenih, demonstrantov več sto. Množica je vdrala v kavarno, pobirala glaže in jih vporabljala v boju proti policiji, razbijala šipe kavarn in trgovin, prevračala avtomobile, ropala, postavila barikade na cesti, vrgla eno granato in navalila na 2 stražnici. Poulični boj je trajal pol ure in so zaznamovali ranjenci. V Berlinu so se spopadli komunisti s policijo, v Čikagu so bila 3 poslopja zrušena z bombami. V Ženevi so se demonstranti razganjali z brizganjem vode. Množica je navalila na hotele, kjer prebivajo Američani, in jih demolirala. Množice so napadle tudi palačo Društva narodov, razbile na poslopju vse šipe, demolirale knjižnico in glavno sejno dvorano. Policija je bila sprva brez moči. Vsi hoteli so bili ostro zastraženi.

Oborožitev dunajske policije. Julijski nemiri so pokazali, da je dunajska policija za take prilike vse premalo oborožena. Že v teh dneh dobi gumaste krepelce, ki so vpeliani v Ameriki, na Angleškem, Francoskem, Nemčiji, Ho-

landskem, Jugoslaviji in Češkoslovaški. Poleg krepelca bo imela policija še kratke sablje, ker jo dolge ovirajo pri teku. Poleg tega dobi vsak mož pištolo s 25 naboji. Stražniki, ki urejujejo promet, ne bodo imeli sablje, V sili bo policaj prijel najprej za krepelce (pendrek), potem za sabljo in končno za samokres. Če bo potreba, dobi policija še puške in bodake. Nabavita se tudi dva oklopna avtomobila. Vsak avto bo oborožen z dvema do štirimi strojnicami in 10 do 20 policisti s puškami. En oklopni avtomobil bo stal 200.000 Š ali 2 milijardi.

Izobraževalno društvo „Trta“
v Žitari vasi

uprizori igro

Miklova Zala

dne 8. septembra, t. j. na malo Gospojnico v Društvenem domu v Žitari vasi ob 4. uri popoldne. Pred igro (začetek ob 3. uri) je govor.

Igra se ponovi, dne 11. septembra v dvorani trškega kina v Železni Kapli. Začetek ob pol eni popoldne.

K prav obilni udeležbi vabi

99

ODBOR.

Obiščite

Graški sejem

od 3. do 11. septembra 1927.

97

Kot najboljša in najcenejša

prodajalnica

bombažnega (pavolnastega)
in volnenega kakor tudi
špecerijskega blaga
se priporoča firma

J. Magnet v Pliberku, Koroška.

95

Zbirajte za tiskovni sklad!

Zahvala.

Ob nenadni smrti našega nepozabnega brata, strica in svaka, mil. gosp. prošta

Matije Randl-na

izrekamo najtoplejšo zahvalo vsem, ki so blagopokojnika spremljali na zadnji poti.

Pred vsem se zahvaljujemo delegatom celovškega konzistorija, mil. gg. kanonikom dr. Sommer-ju, Vidovic-u in Schmutzer-ju, mil. benediktinskemu opatu g. dr. Frankl-nu, mil. g. proštu dr. Ehrlich-u, preč. g. konzistorijalnemu tajniku Truppe-ju, preč. gg. govornikoma duh. svet. Weiss-u in župniku Poljanec-u ter vsej ostali prečastiti duhovščini za izkazano zadnjo ljubav.

Zahvaljujemo se velespoš. uradništvu, učiteljstvu in gasilnemu društvu za spremstvo na zadnji poti, cerkvenim ključarjem za prenos krste in pevskega zboru za ginljivo petje.

Končna in ne najmanjša naša zahvala bodi izrečena domačemu g. kaplanu Wutte-ju za njegov trud v pokojnikovi boleznini in za njegovo skrb ob njegovi smrti ter blagima strežnicama Nežiki in Anki, ki sta kot dva angela stali pokojniku ob strani v dolgotrajni boleznini.

Še enkrat vsem skupaj in vsakemu posebej: Bog plačaj!

Sv. Pavel pri Preboldu, dne 19. avgusta 1927.

Neža Rak, vdovlj. Šlander, roj. Randl, sestra.

Josipina in Julijana Randl, svakinji.

Franc, Anton, Leopold Randl, — Maks, Ivan, Anton Šlander, nečaki.

98